

Polityka ustępstw państw europejskich wobec państw faszystowskich

Bibliografia:

- Źródło: *Pasywna polityka Wielkiej Brytanii i Francji wobec Hitlera*, [w:] Edward Czapiewski, Jakub Tyszkiewicz, *Historia powszechna. Wiek XX*, Warszawa 2012, s. 322–323.
- Źródło: *Monachium – hańba wśród oklasków*, dostępny w internecie: <https://wiadomosci.onet.pl/kiosk/monachium-hanba-wsrod-oklaskow/2b3kz> [dostęp 11.05.2021].
- Źródło: *Układ monachijski*, [w:] *Wiek XX w źródłach*, oprac. S. B. Lenard, M. Sobańska-Bondaruk, s. 114.
- Źródło: *Wypowiedź Josepha Goebbelsa na tajnej odprawie wojskowej w kwietniu 1940 roku*, [w:] Anna Radziwiłł, Wojciech Roszkowski, *Historia 1871–1939. Podręcznik dla szkół średnich*, Warszawa 2002, s. 262.

Polityka ustępstw państw europejskich wobec państw faszystowskich

---

Oś czasu – polityka ustępstw państw europejskich wobec państw faszystowskich

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wprowadzenie

Wydarzenia lat 30. XX wieku udowodniły bezsilność Ligi Narodów:

- w 1933 r. Japonia i Niemcy wystąpiły z Ligi Narodów,
- 25 października 1936 r. faszystowskie Włochy i hitlerowskie Niemcy zacieśniły współpracę, podpisując traktat o przyjaźni. Układ ten został nazwany przez Mussoliniego **osią Rzym-Berlin**. W maju 1939 r. obydwa państwa połączyły się sojuszem politycznym i wojskowym zwanym **paktem stalowym**. Rozszerzeniem paktu stalowego stał się tzw. **pakt trzech** zawarty we wrześniu 1940 r. Podpisały go Japonia, Niemcy i Włochy,
- w 1937 r. Włochy wystąpiły z Ligi Narodów – po sankcjach nałożonych przez Ligę na Włochy za aneksję Abisynii,
- 25 listopada 1936 r. Niemcy i Japonia podpisały tzw. **pakt antykominternowski**. Mocarstwa europejskie – Francja i Wielka Brytania – nie zareagowały na powstanie obozu państw osi.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P1CfjfZuY>

Wypowiedź Josepha Goebbelsa na tajnej odprawie wojskowej w kwietniu 1940 r.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Nagranie wypowiedzi Josepha Goebbelsa. Zawiera informacje o poglądach Goebbelsa.

“ Wypowiedź Josepha Goebbelsa na tajnej odprawie wojskowej w kwietniu 1940 roku

W 1933 roku francuski premier powinien był powiedzieć (i ja, gdybym był francuskim premierem, to bym właśnie powiedział): 'Nowym kanclerzem Rzeszy jest człowiek, który napisał *Mein Kampf* [czyt.: majn kampf], gdzie można przeczytać to i to. Człowiek ten w naszym sąsiedztwie nie może być tolerowany. Albo on zniknie z horyzontu, albo my ruszamy'.

Tego jednak nie powiedział. Dali nam spokój, dali nam przejść przez strefę ryzyka i pozwolili na to, że opłynęliśmy wszystkie

niebezpieczne rafy. A kiedyśmy dobrnęli do brzegu, kiedy jesteśmy uzbrojeni lepiej od nich, oni wszczynają wojnę'.

Źródło: Wypowiedź Josepha Goebbelsa na tajnej odprawie wojskowej w kwietniu 1940 roku, [w:] Anna Radziwiłł, Wojciech Roszkowski, *Historia 1871–1939. Podręcznik dla szkół średnich*, Warszawa 2002, s. 262.

Polecenie 1

Na podstawie powyższego tekstu źródłowego, wyjaśnij kto według Josepha Goebbelsa jest odpowiedzialny za dojście Hitlera do władzy i jego dalsze sukcesy.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

“ Pasywna polityka Wielkiej Brytanii i Francji wobec Hitlera

Paryż przyjmował coraz bardziej zachowawczą postawę, czego symbolem była [linia Maginota](#) [czyt.: mażinota]. W społeczeństwie dominowały nastroje antywojenne, które będą miały znaczenie w momencie zaostrzenia się sytuacji międzynarodowej w 1938 roku. Po klęsce idei Francja coraz bardziej była skłonna oddać przywództwo w ręce brytyjskie.

Ani rząd [L. Bluma](#) [...], ani późniejszy gabinet Daladiera [czyt.: daladiera] nie były skłonne i nie umiały podjąć rękawicy rzuconej przez Hitlera. Francja, podobnie jak w połowie lat 20., nie była w stanie należycie wypełnić swoich sojuszniczych zobowiązań wobec krajów Europy Środkowej, w przeciwieństwie do Hitlera, który umacniał pozycję III Rzeszy w tym regionie Starego Kontynentu.

Wielka Brytania również nie była skłonna podjąć ryzyka wojny z III Rzeszą. Wpływ na to miała zarówno słabość wojskowa (małe nakłady na zbrojenia i do maja 1939 roku brak stałej armii z poboru), jak i względy polityczne, zwłaszcza niechęć do angażowania się w sprawy Europy Środkowej i próby kokietowania Włoch, aby odciągnąć je od bliższego wiązania się z Niemcami. Taka polityka prowadziła w prostej linii do polityki appeasementu [z ang. ugłaskiwania], czyli ustępstw

wobec Hitlera. Jej zwolennikiem był zwłaszcza premier brytyjski Chamberlain [czyt.: czemberlen], który w maju 1937 roku zastąpił na tym stanowisku S. Baldwina [czyt.: boldlina]. Nowy szef rządu obawiał się wojny, wiedząc, że Wielka Brytania nie jest do niej przygotowana. Ponadto nie był zwolennikiem łożenia ogromnych środków na zbrojenia, widząc inne potrzeby gospodarcze słabnącego imperium.

Źródło: *Pasywna polityka Wielkiej Brytanii i Francji wobec Hitlera*, [w:] Edward Czapiewski, Jakub Tyszkiewicz, *Historia powszechna. Wiek XX*, Warszawa 2012, s. 322–323.

Polecenie 2

Na podstawie powyższego tekstu źródłowego wyjaśnij, co według autorów miało wpływ na zachowanie Francji i Wielkiej Brytanii. Czy użyte w tekście określenie „*appeasementu*” [czyt.: epizment] oddaje właściwie problem? Odpowiedź uzasadnij.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Przed polityką ustępstw czy już polityka ustępstw?

Budowanie przez Hitlera faszystowskiego państwa: sprawnego organizacyjnie i podporządkowanego jednej ideologii, miało przede wszystkim służyć zdobyciu przestrzeni życiowej dla 'narodu panów'. Realizacja tego celu wymagała powiększenia armii i jej dozbrojenia. Przejęcie bowiem nowych terytoriów tylko częściowo mogło się odbyć na drodze dyplomatycznej, konieczne były podboje.

W styczniu **1935 roku w Zagłębiu Saary odbył się plebiscyt**, który zgodnie z zapisem traktatu wersalskiego miał zadecydować o przynależności obszaru do Francji lub Niemiec. Okazało się, że 90% mieszkańców zagłosowało za przyłączeniem do III Rzeszy.

W 1935 roku wprowadzono powszechną służbę wojskową. Hitler rozbudowywał armię pochodzącą z poboru (Wehrmacht) – siły lądowe, powietrzne i morskie. Nie wywołało to żadnej reakcji państw zachodnich. Nie dostrzegały one zagrożenia ze strony Niemiec, raczej widziały w nich przeciwwagę dla siły militarnej ZSRS.

Hitler osłabił czujność zwłaszcza Wielkiej Brytanii, podpisując z nią układ morski ustalający, że tonaż floty niemieckiej nie przekroczy 35% tonażu angielskiego.

Również w **1935 roku Włochy wkroczyły do Abisynii**, mającej dla nich istotne znaczenie gospodarcze. Ponadto terytorium tego kraju oddzielało włoskie kolonie: Erytreę i Somali Włoskie od obszaru Włoch, co przeszkadzało w utworzeniu zwartej Afryki Wschodniej. Zanim nastąpiła agresja, a przygotowania Włochów były już widoczne, Francja i Wielka Brytania próbowały załagodzić konflikt. Kosztem części terytorium Abisynii (ale przy zachowaniu przez nią pewnej niezależności) próbowały zapobiec wojnie. W Paryżu odbyła się konferencja, podczas której zaproponowano Mussoliniemu utworzenie **kondominium** brytyjsko-francusko-włoskiego. Pod jego egidą miały być przeprowadzone reformy ekonomiczne i społeczne w Abisynii. Mussolini nie zamierzał jednak zaakceptować propozycji, był zainteresowany utworzeniem protektoratu włoskiego nad Etiopią. Widząc wolę ustępstw ze strony państw zachodnich, uznał, że nie podejmą one żadnych zdecydowanych kroków, aby go zatrzymać.

Polecenie 3

Wyjaśnij, czy pojęciem 'appeasement' można określić stosunek państw zachodnich do polityki Włoch.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Abisynia, obawiając się dalszych kroków Włoch, poprosiła o pomoc Ligę Narodów. Ta nie zrobiła nic. Dopiero wkroczenie wojsk włoskich do Abisynii 3 października 1935 roku spowodowało reakcję. Liga Narodów uznała Włochy za agresora i wprowadziła konkretne sankcje:

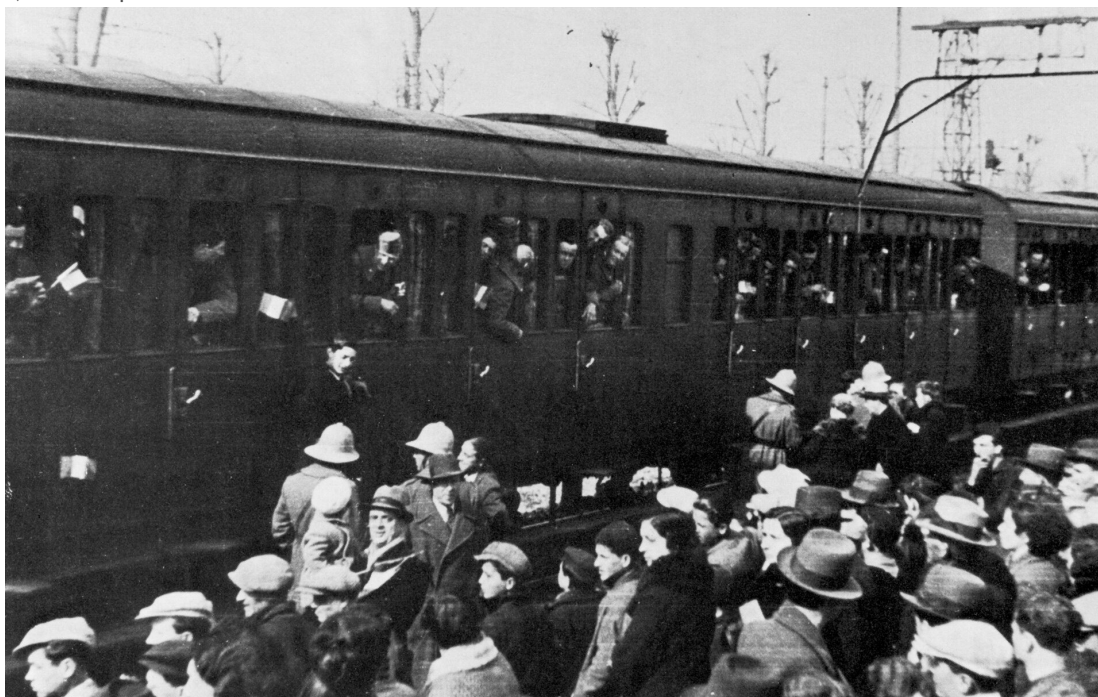
- **embargo** na eksport broni do Włoch,
- zakaz importu towarów włoskich,
- nieudzielanie Włochom kredytów i pożyczek.

Włochom sankcje nie zaszkodziły, a brak rzeczywistego wsparcia dla Etiopii przyspieszył sukces armii Mussoliniego. Mimo dużych dysproporcji sił, walki trwały pół roku – od października 1935 r. do maja 1936 r. i były wyjątkowo zacięte. Cesarz Abisynii Hajle Sellasje I [czyt.: hajle sellasje] próbował jeszcze prosić o przyznanie Etiopii statusu **dominium** lub poddanie jej protektoratowi brytyjskiemu, ale nie spowodowało to żadnej reakcji państw zachodnich.

Działania na froncie w Abisynii

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Wyjazd żołnierzy włoskich na wojnę

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Polecenie 4

Wyjaśnij, dlaczego wojna nazywana była II konfliktem włosko-abisyńskim.

Na początku maja Włosi zdobyli Addis Abebę (stolicę), a 9 maja 1936 r. ogłosili **dekret o aneksji Etiopii**. Obalili tamtejszego władcę, a król włoski Wiktor Emanuel III przyjął tytuł cesarza Etiopii. Mussolini dumnie proklamował narodziny włoskiego imperium. Włosi musieli jednak nadal prowadzić działania zbrojne, ponieważ Etiopczycy skutecznie stawiali opór i prowadzili działania partyzanckie na części terytorium. Hajle Sellasje jeszcze raz próbował pytać w dramatycznym wystąpieniu na forum Ligi Narodów (w lipcu 1936 roku), co pozostałe państwa 'zamierzają uczynić obecnie dla Etiopii'. Jego pytanie pozostało bez odpowiedzi. Większość członków Ligi wycofała także sankcje wobec Włoch. Mussolini, manifestując swój stosunek do organizacji, zrezygnował w grudniu 1937 roku z członkostwa w Lidze Narodów.

Remilitaryzacja Nadrenii

7 marca 1936 roku wojska niemieckie wkroczyły do Nadrenii, która – zgodnie z postanowieniami traktatu wersalskiego – miała być strefą **zdemilitaryzowaną**. Wydarzenie to, nazwane **remilitaryzacją Nadrenii**, było pierwszym zwycięstwem Niemiec i pierwszym krokiem ku II wojnie światowej. Nie wywołało to żadnej reakcji państw zachodnich.

Polecenie 5

Wyjaśnij, czy Twoim zdaniem kwestia zachowania strefy zdemilitaryzowanej w Nadrenii powinna być istotna dla zachodnich sąsiadów Niemiec.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Anschluss Austrii

Hitler posunął się jeszcze dalej, łamiąc ustalenia pokoju w Saint Germain [czyt.: sę żermę]. Postanowił dokonać połączenia Austrii i Niemiec. Przygotowania podjął już na początku lat 30. Niemniej wówczas austriaccy faszystyści byli zbyt słabi, aby przejąć władzę w kraju. Przeciwno zjednoczeniu zaprotestowały też Włochy. Mussolini bał się bowiem zbliżenia Niemiec do granic państwa włoskiego i objęcia przez nie kontroli nad basenem naddunajskim.

W 1938 roku sytuacja była zdecydowanie bardziej sprzyjająca. Mussolini i Hitler nawiązali współpracę. Hitler rozpoczął więc naciski na rząd austriacki. 12 lutego zaprosił austriackiego kanclerza Kurta von Schuschnigga [czyt.: kurta fon szuszniga] do Niemiec i zażądał od niego uzgadniania z Berlinem wiedeńskiej polityki zagranicznej, a także dopuszczenia do rządu austriackiego faszystów. Efektem było powołanie na urząd ministra spraw zagranicznych Arthura Seyssa-Inquarta [czyt.: artura zajsza inkłarta], zwolennika Hitlera. To ustępstwo nie powstrzymało jednak Hitlera przed wygłoszeniem przemówienia pełnego gróźb wobec Austrii, a także Czechosłowacji.

Wobec tego kanclerz austriacki zapowiedział przeprowadzenie 13 marca 1938 roku plebiscytu, w którym mieszkańcy Austrii mieli odpowiedzieć na pytanie: 'Czy jesteś za wolną i niemiecką, niezawisłą i społeczną, chrześcijańską i zjednoczoną Austrią?' Hitler jednak wymusił na Schuschniggu dymisję i odwołanie zapowiedzianego plebiscytu. Na czele rządu austriackiego stanął wspomniany Arthur Seyss-Inquart, faszysta, zwolennik integracji. Nowy kanclerz zwrócił się do Hitlera z prośbą o przysłanie wojska, mającego strzec porządku w kraju. Na rozkaz Hitlera **12 marca 1938 r.** Wehrmacht wkroczył do Austrii entuzjastycznie witany przez jej mieszkańców. Jeszcze w marcu podpisano dokument o połączeniu obu państw. W następnym miesiącu władze nazistowskie zarządziły plebiscyt. Według oficjalnego komunikatu ogłoszonego 11 kwietnia 1938 r. na 'tak' oddano w Niemczech 99% głosów, zaś w Austrii – 99,7%. Wielkie Niemcy zostały uznane między innymi przez Wielką Brytanię i Francję. Zajęcie Austrii – tzw. **Anschluss** [czyt.: anszłus] – było pierwszą bezkrwawą aneksją terytorialną III Rzeszy. Hitler proklamował powstanie Rzeszy Wielkoniemieckiej.

Arthur Seyss-Inquart i Adolf Hitler – Anschluss Austrii

Źródło: Bundesarchiv Bild 119-5243, licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 6

Wyjaśnij, dlaczego połączenie Niemiec i Austrii było złamaniem traktatu z Saint-Germain.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

W kierunku 'Wielkich Niemiec'

Dla Hitlera Anschluss miał istotne znaczenie nie tylko ze względów propagandowych. Gospodarka i surowce Austrii wyraźnie podreperowały gospodarkę niemiecką. Ani aneksja Austrii, ani inne posunięcia Hitlera nie wywołały żadnej reakcji Francji czy Wielkiej Brytanii.

Ćwiczenie 1

Wskaż, do jakiego wydarzenia z historii państwa niemieckiego nawiązuje koncepcja *Wielkich Niemiec*:

☐ zjednoczenia Niemiec

☐ Wiosny Ludów

☐ dziejów Cesarstwa Ottonów

☐ okresu napoleońskiego na ziemiach niemieckich

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Niemieccy i austriaccy celnicy demontują słupy graniczne

Źródło: Scherl, Bundesarchiv Bild 137-049278, licencja: CC BY-SA 3.0.

Powitanie wojsk niemieckich przez mieszkańców Austrii

Źródło: Bundesarchiv Bild 146-1972-028-14, licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 2

Przyjrzyj się powyższym zdjęciom i wskaż zdania, które najtrafniej oddają ich przekaz.

- ☐ Austriacy organizowali demonstracje przeciwko przyłączeniu.
- ☐ Austriacy byli nastawieni bardzo sceptycznie do wkraczających oddziałów niemieckich.
- ☐ Austriaccy celnicy przyłączyli się chętnie do demontażu słupów granicznych.
- ☐ Austriaccy celnicy starali się utrudniać demontaż słupów.
- ☐ Austriacy przyjęli akt włączenia swojego kraju do III Rzeszy z ogromną radością.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Karta do głosowania za czy przeciw przyłączeniu Austrii do Niemiec

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Polecenie 7

Przyjrzyj się karcie do głosowania. Napisz, czy dostrzegasz elementy wskazujące wyborcy, jak ma zagłosować w plebiscycie. Jeżeli tak, wskaż je.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Głosowanie w Reichstagu za przyłączeniem Austrii

Źródło: Marion Doss, licencja: CC BY-SA 2.0.

Polecenie 8

Na podstawie zdjęcia napisz, w jaki sposób parlament niemiecki zaakceptował Anschluss Austrii.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Los Sudetów czeskich – konferencja w Monachium

Kolejnym krokiem Hitlera było 'wystąpienie w obronie' 3 milionów Niemców mieszkających w Sudetach czeskich.

Podstawą do upomnienia się o ich prawa były rzekome prześladowania przez rząd czechosłowacki. Hitler zachęcał przywódcę tamtejszych Niemców, Konrada Henleina [czyt.: henlajna], inicjatora powołania Frontu Ojczyźnianego Niemców Sudeckich (FONS), do akcji propagandowych, wystąpień i demonstracji przeciwko władzom Czechosłowacji. III Rzesza udzielała wsparcia finansowego FONS, wzmagając tym samym jego aktywność.

Władze starały się tłumić te wystąpienia, co z kolei było przedstawiane przez hitlerowców jako przykład dyskryminacji mniejszości niemieckiej. Henlein pod wpływem nacisków Hitlera domagał się autonomii, później przeprowadzenia plebiscytu, a ostatecznie zażądał przyłączenia Sudetów czeskich do III Rzeszy. Użył zresztą określenia 'powrót' do Rzeszy, zapominając najwyraźniej, że ta część Sudetów przez ostatnich kilka wieków należała do monarchii habsburskiej.

W obronie uciśnionych rodaków stanął Hitler i postawił rządowi w Pradze ultimatum, którego odrzucenie groziło wojną. Czechosłowacja była gotowa odpowiedzieć zbrojnie. Liczyła, że ZSRS i Francja, z którymi miała podpisane układy sojusznicze, wywiążą się ze swoich zobowiązań i udzielą jej wsparcia. Praga początkowo odrzuciła więc ultimatum niemieckie i ogłosiła częściową mobilizację. Żaden z sojuszników nie przejawiał jednak ochoty, by udzielić jej pomocy. Stalin zdawał sobie sprawę, że armia radziecka po okresie 'wielkich czystek' nie jest przygotowana do wojny. Również kraje zachodnie nie chciały doprowadzić do zbrojnego starcia.

Mediację w celu pokojowego zażegnania sporu, za zgodą państw zachodnich, zaproponował Mussolini. **W Monachium w dniach 29–30 września 1938 roku** doszło do spotkania premiera brytyjskiego Neville'a Chamberlaina, premiera Francji Édouarda Daladiera, Hitlera i Mussoliniego. Bez udziału Czechosłowacji podjęto decyzję o oddaniu spornego terytorium Niemcom. Hitler zapewnił uczestników, że nie będzie zgłaszał więcej żądań terytorialnych. Państwa zachodnie uwierzyły lub chciały uwierzyć w tę obietnicę.

Sygnatariusze układu monachijskiego – Neville Chamberlain, Édouard Daladier, Adolf Hitler i Benito Mussolini

Źródło: Bundesarchiv Bild 183-R69173, licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 9

Na podstawie zdjęcia, określ atmosferę panującą w Monachium.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Dla Hitlera był to kolejny sukces nie tylko polityczny, ale przede wszystkim gospodarczy. Na przyłączonym terytorium znajdował się rozwinięty przemysł, m.in. zakłady zbrojeniowe Škody. Teren zamieszkały był nie tylko przez Niemców, ale również przez ponad 800 tys. Czechów. Prezydent czeski Edvard Beneš [czyt.: benesz], widząc brak jakiegokolwiek wsparcia, podpisał 'akt rozbiorowy', zrezygnował z funkcji i opuścił kraj. Nowym prezydentem został zwolennik faszystów Emil Hácha [czyt.: haha].

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P1CfjZuY>

Układ monachijski

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Nagranie układu monachijskiego. Zawiera informacje o jego postanowieniach odnośnie Czechosłowacji.

“ Układ monachijski

Przedstawiciele obu stron są przekonani, że w wyniku niedawnych wydarzeń wytworzyła się sytuacja, wobec której dalsze utrzymywanie w granicach państwa czechosłowackiego okręgów zamieszkałych głównie przez Niemców sudeckich nie może trwać nadal bez narażenia na szwank samej Czechosłowacji oraz interesów pokoju europejskiego. W świetle rozważań oba rządy zmuszone są przyjąć do wniosku, że zachowanie pokoju i bezpieczeństwa oraz żywotnych interesów Czechosłowacji nie może być skutecznie zagwarantowane, jeśli okręgi te nie zostaną natychmiast odstąpione Rzeszy.

Źródło: *Układ monachijski*, [w:] *Wiek XX w źródłach*, oprac. S. B. Lenard, M. Sobańska-Bondaruk, s. 114.

Polecenie 10

Wyjaśnij, w jaki sposób sygnatariusze aktu tłumaczyli konieczność oddania spornego terytorium Niemcom.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

“ Mateusz Zimmerman

Monachium - hańba wśród oklasków

Zachodni przywódcy płacili dyktatorowi niepodległością sojusznika. [...] pozwolili Hitlerowi na rozbiór Czechosłowacji. Neville Chamberlain uniósł kartkę. 'Są tu podpisy pana Hitlera i mój' – w głosie brytyjskiego premiera brzmiały zarówno triumf, jak i ulga. Tłum na londyńskim lotnisku wiwatował. Jeszcze tego samego dnia Chamberlain oświadczył: 'Sądzę, że przywiozłem pokój naszym czasom'. Przez kilka dni po Monachium był najpopularniejszym człowiekiem w Anglii.

Édouard Daladier, premier Francji, powracając z Monachium, spodziewał się w ojczyźnie chłodnego przyjęcia. Jego też przywitały jednak owacje. 'Głupcy' – mruknął ponoć do swojego

współpracownika. Podczas całego kryzysu sudeckiego chował się za plecami Chamberlaina, ale miał mniej złudzeń niż on.

Hitler następnego dnia po podpisaniu układu był wściekły.

'To była moja pierwsza konferencja – i zapewniam was, że ostatnia' – krzyczał do ludzi ze swojego otoczenia. Nie od razu docenił wielki sukces, jaki osiągnął samym tylko szantażem. Chciał zmiażdżyć Czechosłowację jako zdobywca, a nie zajmować ją po kawałku jako negocjator.

'Zażądał jednego funta pod lufą pistoletu. Kiedy go otrzymał, zażądał dwóch funtów. W końcu zgodził się, z dobrej woli, przyjąć funta i 17 pensów oraz obietnicę reszty w przyszłości. Ponieśliśmy całkowitą i absolutną klęskę' – mówił o układach z Hitlerem Winston Churchill.

To jemu historia miała przyznać rację. Z punktu widzenia prawa międzynarodowego układ monachijski był wymuszeniem rozbójniczym, któremu próbowano nadać pozór legalności. Zachodni przywódcy płacili niepodległością i terytorium Czechosłowacji za – jak sądzili – pokój w Europie. Ale zamiast ugłaskać 'człowieka z pistoletem', tylko go rozzuchwalili.

Źródło: *Monachium – hańba wśród oklasków*, dostępny w internecie: <https://wiadomosci.onet.pl/kiosk/monachium-hanba-wsrod-oklaskow/2b3kz> [dostęp 11.05.2021].

Premier Wielkiej Brytanii Neville Chamberlain po powrocie do kraju z Monachium

Ćwiczenie 3

Na podstawie powyższego tekstu źródłowego i zdjęcia, wskaż które zdania są komentarzem do tekstu i fotografii, a które fałszywą interpretacją.

Prawdziwe komentarze

Fałszywe interpretacje

N. Chamberlain był przekonany, że układ monachijski pozwoli na utrzymanie światowego pokoju.

Przyszły premier brytyjski W. Churchill uznał, że podpisanie układu w Monachium było błędem.

É. Daladier nie ufał Hitlerowi.

Hitler potraktował Monachium jako wielki sukces niemieckiej polityki zagranicznej.

É. Daladier i N. Chamberlain zostali entuzjastycznie przyjęci w swoich krajach.

Monachium zmotywowało Hitlera do bardziej zdecydowanych działań.

Premierzy Francji i Anglii postawili weto wobec agresywnej polityki Hitlera.

Bundesarchiv, Bild 183-H01212
Foto: v. Ang. | Januar 1938

Führerbau [czyt.: firerbał] – miejsce podpisania układu monachijskiego

Źródło: Bundesarchiv, Bild 183-H01212, licencja: CC BY-SA 3.0.

Ostatnie zdobycze Hitlera i Mussoliniego

Okrojona Czechosłowacja niedługo cieszyła się niepodległością. W marcu 1939 roku Hitler zainicjował wystąpienie nacjonalistów słowackich z księdzem Józefem Tiso na czele. Postanowili oni odłączyć się od państwa czeskiego ze względu na prześladowania i nierówne traktowanie obu nacji. Doszło do wewnętrznych rozruchów. Hitler wystąpił jako obrońca Słowaków. Zażądał od rządu czeskiego podporządkowania się III Rzeszy. **15 marca 1939 r.** do Pragi wkroczyły wojska hitlerowskie, a Czechosłowację przekształcono w zależny od Niemiec **Protektorat Czech i Moraw**.

Pokonane **Węgry 4 czerwca 1920 roku zostały zmuszone do podpisania traktatu w Trianon**. Na jego mocy utraciły niemal dwie trzecie ludności (pozostało 8 z 21 milionów) oraz dwie trzecie obszaru państwa (pozostało 93 tys. km² z 325 tys. km²). Rewizja traktatu z Trianon odbyła się przy poparciu Włoch i Niemiec, tym samym **Węgry stały się sojusznikiem państw faszystowskich**. W Budapeszcie władzę objął rząd pronazistowski. Kilka dni po zajęciu Pragi, 23 marca 1939 roku, flota niemiecka wpłynęła do portu w Kłajpedzie. Wcześniej zażądała od Litwy przekazania miasta III Rzeszy. Kolejny raz posłużono się propagandą rzekomych prześladowań Niemców. Kłajpeda od 1923 roku oficjalnie znajdowała się pod zwierzchnictwem Ligi Narodów. Agresywne kroki w Europie podjęli też Włosi, zajmując w kwietniu 1939 roku Albanię.

Ciekawostka

Z trudnej sytuacji Czechosłowacji skorzystała Polska, która zajęła Zaolzie, i Węgry, przyłączając wschodnie tereny, tzw. Ruś Zakarpacką, i południowe rejony Słowacji.

Mateusz Zimmerman

Monachium --- hańba wśród oklasków

Gdy Hitler w końcu zagarnął całą Czechosłowację, zachodni przywódcy byli zszokowani – z ich punktu widzenia złamał przecież słowo dane w Monachium. Tymczasem pasowała tu jak ulał maksyma Machiavellego [czyt.: makiawellego]: 'Ten, kto oszukuje, znajdzie zawsze takiego, który da się oszukać'. Słynny ujawniony już po wojnie, był jednoznacznym dowodem, iż Hitler już w momencie sygnowania układu wiedział, że nie będzie respektować jego postanowień.

Chamberlaina, którego po powrocie z Monachium witano jak bohatera, czekała niełatwa przeprawa w parlamencie. Sam Winston Churchill [czyt.: ĩnston czerczil] chłostał go przez blisko 50 minut. 'Niemiecki dyktator, zamiast schwytać jedzenie ze stołu, poprzestał na daniach podawanych mu po kolei' – komentował Churchill rzekomy sukces.

Lada moment III Rzesza miała zacząć się domagać od Polski Gdańska i eksterytorialnej drogi do Prus. Gdy Churchill po Monachium ostrzegwał, że Anglia i Francja narażyły na szwank własne bezpieczeństwo i niepodległość i że stoją w obliczu katastrofy, uważano go za nadmiernego pesymistę i podżegacza wojennego.

Ale to on pojął od razu, że układy z Hitlerem są mniej warte niż papier, na którym je spisano. Nikt inny nie mógł więc lepiej podsumować konferencji monachijskiej: 'Nie myślcie, że to koniec. Francja i Anglia miały wybór: hańba albo wojna. Wybrały hańbę – a wojnę dostaną i tak'.

Źródło: *Monachium – hańba wśród oklasków*, dostępny w internecie: <https://wiadomosci.onet.pl/kiosk/monachium-hanba-wsrod-oklaskow/2b3kz> [dostęp 11.05.2021].

Polecenie 11

Wyjaśnij, czy zgadzasz się z opinią Winstona Churchilla na temat polityki Anglii i Francji wobec Hitlera.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Zamiast podsumowania

Ćwiczenie 4.1

Wskaż poprawną odpowiedź. Zajęcie jakiego terenu umożliwił Hitlerowi układ monachijski.

☐ Czech

☐ Sudetów czeskich

☐ Austrii

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4.2

Wskaż, kto reprezentował Francję na konferencji w Monachium.

☐ Philippe Pétain [czyt.: filippe petę]

☐ Ferdinand Foch [czyt.: fosz]

☐ Édouard Daladier

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4.3

Wskaż, który z wymienionych polityków, był zadowolony z Appeasementu.

☐ Neville Chamberlain

☐ Wiaczesław Mołotow

☐ Winston Churchill

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4.4

Wskaż, kiedy powstał Protektorat Czech i Moraw.

☐ we wrześniu 1939 r.

☐ w wyniku traktatu monachijskiego

☐ w marcu 1939 r.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4.5

Wskaż, kiedy Czechosłowacja przestała istnieć jako państwo.

☐ 1940 r.

☐ 1938 r.

☐ 1939 r.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4.6

Wskaż, w jakich latach faszystowskie Włochy podbiły Etiopię.

☐ lata 1939–1940

☐ lata 1930–1931

☐ lata 1935–1936

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Co potrafię?

Potrafię wyjaśnić, co to był Anschluss Austrii.

Co wiem?

Wiem, kiedy doszło do spotkania w Monachium.

Co rozumiem?

Rozumiem, że polityka ustępstw była błędną strategią.